

RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Naročnina za avstro-ogrsko kraje za celo leto 10:40 K, za pol leta 5:20 K, za četrt leta 2:60 K, mesečno 90 vin.; za Nemčijo za celo leto 12 K, za pol leta 6 K, za četrt leta 3 K; za Ameriko za celo leto 14 K, za pol leta 7 K. — Reklamacije so poštne proste. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati. Enostopna petit-vrstica, (širina 72 mm) za izhaja vsako sredo in soboto. enkrat 20 vin., večkrat po dogovoru. Posamezna številka 10 v.

Oj Bienenrth, vrni se ...!

Stebri na pesku zgrajene stavbe iz nepristnega materiala so se omajali in nesolidno poslopje se je moralo porušiti. Nešteto krat so se že stene potresle, a usoda je bila prizanesljiva. V najrazličnejših momentih je prihajala pomoč od nepričakovane strani in zidovje se je vzravvalo. Fantasti so jeli pridigati, da je grad sezidan za večnost. In naenkrat so obstmeli, debelo zijali in se prijemali za glavo, ko je vsa ropotija ležala na tleh.

Minljivost vsega posvetnega se je izpolnila nad Bienenrthovo vlado in nad Bienenrthovim sistemom. Njemu, ki se je držal svojega stola bolj krčevito nego vsi ministri pred njim, se je zasvetilo, da ne gre več in s celokupno vlado je podal svojo demisijo. To je bilo potrdilo, da je Bienenrthov sistem nemogoč in bankrot. In naravno, razumljivo, edino pametno bi bilo, da bi se napravil križ čez dosedanje metodo, da bi se nespretnemu stavbeniku reklo zbogom in pokopale neplodne spekulacije, pa da bi se novo delo izročilo novim rokam. Bienenrth je bil mojster-skaza in trenotek, v katerem je demisioniral, je bil najboljši dokaz njegovega slabotnega diletantizma.

Neposredni povod njegovega padca je ta, da se je začela razpadati njegova večina, da so mu njegove stranke obračale hrbet. Glavna četa, ki je zapustila njegovo armado, je bilo polsko kolo.

Mož je bil popolnoma pri kraju. V položaju, ki je nastal, ni mogla njegova demisija pomeniti nič drugega, kakor da se definitivno umika in prepušča prostor drugim. In tako bi moralo biti, če bi bili njegovi nasprotniki dosledni političarji, ki vedo, kaj hočejo in ki hočejo, kar jim vlevajo njihovi programi. Tako bi bilo, če ne bi bil Bienenrth ministrski predsednik — avstrijski.

Naša usoda pa je, da se pri nas nikdar ne godi to, kar bi bilo naravno. Pred enim tednom je bil Bienenrth brez večine. A danes že done od vseh strani kliči: »Bienenrth, Bienenrth, vrni se. Vse je pozabljeno ...!« In tisti, ki ga ne kličejo na glas, vsaj ne ugovarjajo; če se ne navdušujejo za Bienenrthov povratak, se vsaj ne vznemirjajo zaradi njega.

Tako je baron Bienenrth, demisionirani, padli, zapuščen Bienenrth danes najresnejši kandidat za predsedstvo nove vlade, ki se ima sestaviti nekako po novem letu.

Nemški nacionalci vsake barve so se že davno zaljubili v Bienenrtha, ker ga smatrajo za tistega od boga določenega moža, ki ima Nemcem v Avstriji pribaviti nekdanjo moč in veljavo. Dasi se je pod njegovo vlado res delalo v tem zmislu in germaniziralo, kar se je dalo, so vendar Nemci v kardinalni zmoti radi svojega malika, zakaj Bienenrth se je opiral nanje, ker drugod ni našel opore. Spričo kratkovidnosti nemško nacionalnih politikov se je pa še najmanj čuditi, če so ravno oni zaverovani v moža, ki jim je služil po njihovi volji.

Toda Bienenrth je naenkrat postal tudi ljubljeneček Poljakov. Par dni je tega, kar so ga strmoglavili, pa ga že zopet sladko vabijo nazaj, mu obljubujejo svojo vdano službo in prisegajo, da ga sploh niso nameravali porušiti, ampak da so se hoteli iznebiti le svojega rojaka, finančnega ministra Bilinskega. To že bolj cika na komedijo, presenetiti pa tudi ta taktika ne more nikogar, kdor pozna staro kupčevalsko politiko Poljakov.

Pa tudi med ostalimi Slovani se je razpoloženje zelo izpremenilo. Čehi so se očitno naveličali ovsenega kruha opozicije in njih večina ima skomine po polnih vladnih jasliah. Če jim Bienenrth odpre vrata, da morejo brez očitnega ponižanja vstopiti, se ne bodo upirali. Načelnika svojega kluba dr. Fiedlerja že vidijo v ministrskem fraku.

Pri Jugoslovanih pa tudi ni nič drugače. Ko so štirje dalmatinski poslanci prestopili v Sušteršičev klub, je bilo le to čudno, da je Sušteršič glumil najkremenitejšega opozicionalca, dočim so se Dalmatinci že po leti nastavljali Bienenrthu. Zdaj nemara tudi ta uganka ni več tako velika. Glasovanje slovenskih klerikalcev za proračunski provizorij jo je precej pojasnilo. Klerikalci so pripravljeni, da postanejo vladna stranka in če se ugodi njihovim željam, jih tudi Bienenrth ne bo ženiral. Ploj pa je itak pri vladi kuhan in pečen, on je bil njen posredovalec v Hribarjevi aferi, on je še pred klerikalci glasoval za proračunski provizorij, on ne bo Bienenrthu delal težav, če se vrne.

Bienenrth je padel, ker ni imel več večine. Ako postane zopet ministrski predsednik, dobi lahko večjo, nego jo je imel, kadar se mu je najbolje godilo.

Politični odsevi.

* Baron Bienenrth je bil v nedeljo na avdijenci pri cesarju. Natančnejšega poročila ni.

* Delegacije so že sklicane. Uradna »Wiener Zeitung« objavlja cesarjev reskript, s katerim se sklicujejo na 28. decembra v Budimpešto. Zborovale bodo sedaj le tri dni, da dovolijo proračunski provizorij. Potem pojdejo zopet do 18. januarja domov.

* Gosposka zbornica je včeraj, v torek popoldne sprejela proračunski provizorij.

* Usoda češko nemških spravnih konferenc visi še vedno v zraku. Na obeh straneh se obotavljajo radikali, zlasti Choc agitira proti nadaljevanju spravnih pogajanj. Vendar ni zelo verjetno, da se akcija razbije, ker je potreba sprave že za oba dela prevelika. Gospodarski položaj češke dežele je že naravnost obupen in tega ne čutijo samo Čehi, temveč Nemci v nekaterih ozirih še bolj. Večje stranke se še pripravajo radi oblik, radi sklicateljev itd., a to so vse reči, o katerih se ni težko pobotati. Glavno vprašanje je pač, kako se bo rešila vladna kriza. Če se s sestavo nove vlade zadovolje Čehi in Nemci, tedaj se bodo konference gotovo nadaljevale in tedaj tudi ne zelo dvomiti, da najdejo temelj za spravo.

* Bančno vprašanje, ki je prišlo v osredje radi madžarske zahteve, da se ustanovi posebna ogrska banka, se je za sedaj provizorično rešilo na ta način, da se je podaljšal privilegij avstro-ogrskih banke za šest tednov. Tako je sklenil avstrijski državni zbor in to ima skleniti tudi še ogrski parlament.

* Za bodočega nemškega ministra rojaka je baje določen nemški radikalec Pacher, ki že dolgo špekulira na to mesto.

* Češki učitelji so imeli v nedeljo velik shod v Pragi, na katerem so razpravljali o draginji in zahtevali, da se regulirajo učiteljske plače.

da poroči Simonsona, nam je vsej asno in gotovo.

Ta psihološki razvoj se absolutno upira dramatičnemu obdelovanju; na odru ni zanj ne časa, ne prostora in zato »Vstajenje« ne more biti drama. Bataille ima pač spretno roko, ve kaj na odru učinkuje in se zna tudi v kočljivih momentih gibati v mejah, izven katerih je karikatura. Od melodramatičnega velikonočnega zvonjenja in petja v prvem in zadnjem aktu do brutalno naturalističnih prizorov v ženski ječi izrablja vse barve in glasove. Posamezni prizori so tehnično rafinirano izvedeni. Ampak njegovo delo ni drama, a še manje Tolstega »Vstajenje«. Nehljudov začenja v drami tako kakor v romanu in se tako vrne iz Sibirije. Maslova se zapelje na enak način, pride iz javne hiše enako pred porotnike in nazadnje enako odbije roko kneza, da poroči izgnanca. Toda v romanu natančno razumemo oba in pojmi, da ne more biti drugače kakor v knjigi. Na odru ne razumemo in ne verjamemo. »Vstajenje« v gledališču je uganka. Bataillov knez Nehljudov ni Nehljudov Tolstega in ravno tako je z Maslovo.

Roman jasnopoljanskega misleca je tendenčen. Zaradi tega mu je kritika očitala, da sploh ni umetniški in ga je imenovala veliko pridigo. V obliki res ne dosega Ane Karenine, ampak odrekati mu umetniški značaj je vendar premalo; malo je pisateljev, ki bi znali tako čudovito posvetiti v najtajnejše gube človeške duše, tako napeti zanimanje čitatelja in se vendar izogibati vse

* Trgovinska pogodba s Srbijo se v Avstriji uveljavi na podlagi pooblastilnega zakona. V ogrskem državnem zboru se razprava o pogodbi gladko razvija, tako da pride še pred prazniki pod streho.

* Hrvaški sabor se je včeraj otvoril. Socialni demokratje so priredili velikansko demonstracijo za splošno volilno pravico, o kateri še poročamo.

* Grof Khuen Hedervary je bil v nedeljo pri cesarju na avdijenci in je poročal o tekočih političnih poslih.

* Na Angleškem je doslej izvoljenih 270 liberalcev, 272 konservativcev, 43 članov delavske stranke, 73 Redmondovih in 9 O'Brienovih pristašev. Dasi je voliti še približno 100 poslancev, je vendar že gotovo, da bo vladna večina nekoliko povečana. Seveda vlada tudi sedaj ne bo imela enotne večine za seboj, ampak bo odvisna od Ircev in od delavske stranke. Vendar bo tako močna, da bo lahko izvršila izpremembo ustave, s katero se omeji moč gosposke zbornice. Med člani delavske stranke je sedaj nekoliko več odločnih socialistov nego v zadnjem parlamentu.

* Novi angleški parlament bo sklican dne 8. februarja in odprt v prestolnim govorom.

* Angleška vlada namerava novemu parlamentu predložiti takozvani homerule, t. j. zakon, s katerim se upelje za Irsko avtonomija s posebnim parlamentom. Konservativna stranka se bo seveda upirala.

* Princ Maks Saksonski, brat vladajočega saksonskega kralja, je katoliški duhovnik. Pred kratkim je pisal o združitvi vseh krščanskih cerkva in je dejal, da bi pravoslavni le tedaj bili za združitve, če bi papež opustil svoje vladarsko mesto v cerkvi. Pravil je, kar je itak že znano, da se je papeštvo osnovalo na podlagi takozvanih izdorskih falzifikacij. Na to so v Rimu zagodrnjali in junaški princ se je ustrašil, pa je vse preklical. Povrh pojde še v Rim prosit papeža za odpustčenje. Več korajže od njega itak ni bilo pričakovati.

* V italijanskem ministrstvu je izbruhnila kriza. Vlada je namreč zboranci predložila volilno reformo, s katero se ima volilna pravica podeliti vsem, ki znajo čitati in pisati. Giolittijeva stranka pripravlja proti

LISTEK.

Slovensko gledališče.

Vstajenje.

Lev Nikolajevič Tolstoj je umrl. Kakor elementarna katastrofa je vest o njegovi smrti zadela ves kulturni svet. Globoko je posegla v duše vsepovsod in zgodilo se je, kar se zgodi vselej, kadar nesreča presega moč človeškega pojmovanja in čuvstvovanja. Če ti umre ljubljena oseba, te presunejo bolečine, pograbijo krči, pretrese mrzlica in iz oči se ti usujejo solze, ali pa te pritajeni jok duši in davi, da upadeš, da se postaraš. Nesreča na železnici, potres, požar ti ugrabi veliko število sorodnikov, prijateljev naenkrat in poseje vseokrog nesrečo in pogubo; ob tej potencirani nesreči ne občutiš bolesti, nimaš solza, le oko se ti razširi in v srcu ti je prazno, strašno prazno. Tako je bilo ob smrti jasnopoljanskega velikana: neizvesten občutek neocenljive izgube, ki se ne da nadomestiti, mogočno dejanje vsemagovalke Smrti, ob katerem bi bile solze neiskrene, skoraj smešne. Bilo je, kakor da bi odrevenelo, okamenelo vse, kar je človeškega. In še le ko so minili prvi učinki udara, so se mogočnejše zgenila čuvstva in misli in so se hotela po človeški naravi izraziti.

Tudi gledališča so hotela podati svoj tribut manom mrtvega velikana, umetnika. Kakor na mnogih drugih odrih, se je tudi

na ljubljanskem uprizorilo »Vstajenje«. Tak je naslov zadnjega velikega romana, ki ga je spisal Tolstoj. Drama, ki jo je prikojil Henry Bataille, ima enak naslov; ampak delo ruskega misleca in pisatelja to ni in ne more biti. Dramatizirati romane je vedno kočljivo; dramatizirati »Vstajenje« je bilo drzno, brezvestno, blasfemično. Ze zato, ker je nemogoče. »Vstajenje« se vobče ne da dramatizirati. To kar se uprizarja na odru, ni dramatizacija Tolstojevega romana, temveč vrsta spekulativno izbranih in za teatralne efekte prirojenih slik brez notranje zveze, brez verjetnosti, brez utemeljitve — trgovina z imenom Tolstega.

Roman ruskega pisatelja se prede v dveh dušah, v katerih se v dolgem, čudovitem procesu po zmotah in blodnjah izvrši popoln preobrat, nenavaden in le tedaj razumljiv, če se nam obe duši brezpogojno odprete, tako da moremo pogledati v najgloblje globočino in od hipa do hipa zasledovati vsak gibljaj. Silni psihološki umetnosti Tolstega se je to posrečilo; a potreboval je za to dve knjigi nemalega obsega. Od trenutka, ko se seznanimo s Katjušo in z Nehljudovim, so nam vse okolščine neprenehoma jasne. Z mojstrskim peresom razodeva Tolstoj ves čudežni razvoj teh dveh duš, da ji lahko spremljamo od ure do ure in iz navidežno neznanih malenkosti se nam pred očmi sestavlja mogočna enotna slika. Vse je tako razloženo, analizirano, izvedeno in utemeljeno, da se nam niti za hip ne porodi dvom in ko Maslova odbije Nehljudova,

špekulacije na senzačnost kakor Tolstoj »Vstajenje«, ki slika posameznosti z mojstrskim peresom in ustvarja iz tisočerih posameznosti čudovito enotno delo. »Vstajenje« je pridiga v tem zmislu, da hoče Tolstoj pokazati svoj ideal in ga postaviti pred ljudi v posnemanje. A tudi pridiga je lahko umetniška in pridigar Tolstoj je bil umetnik. Ampak samo v romanu je moglo biti »Vstajenje« umetniško. Nehljudovi ne hodijo v tolpah po svetu. Tolstoj je vanj vložil kos samega sebe. In bil je le en Tolstoj na svetu, tako poseben, tako izjemen, da ga komaj najresnejši misleci razumejo. In tako izjemen je Nehljudov. Njegova izjemnost, njegovo pojmovanje krivde in odgovornosti, njegov dejanstveni kes in vsa iz tega izvirajoča dejanja, oddaja svojega bogastva, ponižanje, pot v Sibirijo in resignacija — vse to je človeškemu mišljenju in človeški veri nedostopno, vse to se zdi človeku absurdno, če ni do skrajnosti obrazloženo in utemeljeno tako kakor v romanu, kjer je Tolstoj navidezne neverjetnosti lahko napravil verjetne in gotove, ker mu ni bilo treba nič drugega kakor črpati iz svojega življenja. In zato je dramatizacija tega romana nemogoča.

Če pa hočemo govoriti o uprizoritvi, moramo pozabiti na vse to, moramo pozabiti na roman Tolstega in vzeti Bataillovo dramo tako, kakršna je. Tedaj pa z veseljem lahko konstatiramo, da se je slovensko gledališče zopet enkrat pokazalo v najboljši luči. Inscenacija je bila tako skrbna kakor že dolgo ne in kar je s skromnimi sredstvi našega odra

reformi ostro opozicijo. Mogoče je tudi, da se razpusti zbornica in razpiše nove volitve.

Na Francoskem gre razredna justica zadnji čas silno v klasje. Pod protektoratom renegata Brianda je buržoazija zlasti izza zadnje železničarske stavke vsa divja, tako da se ne piši niti justičnih umorov. Tako zbuja obsodba v Rouenu v procesu proti strokovnemu tajniku Durandu silno ogorčenost po vsej Franciji. Pred par meseci je bila v Rouenu stavka luških delavcev in tu je prišlo večkrat do prepira s stavekazi. V teh spopadih je bil enkrat v pijanosti ubit posebno brutalni stavkokaž Gonge. Zaradi tega uboja, katerega glavni krivec je bil alkohol, je bil obtožen Durand, češ da je on ukazal ubiti stavkokaža. V preiskavi in na razpravi ni bilo ne enega dokaza za to trditev, pač pa je cela vrsta prič, tudi nesocialistov popolnoma razbremenila Duranda. Vendar so ga reakcionarni porotniki zgolj iz sovraštva do delavske organizacije obsodili na — smrt! Delavstvo je silno razburjeno in žuga z generalno stavko po vsej deželi, če ne bo ta sodba v dveh mesecih ovržena in sicer se delavstvo ne zadovolji s pomiloženjem, ampak zahteva pravico, t. j. obnovev procesa in oprostitve nedolžnega obtoženca.

Turški vladi so socialisti na poti. Na njeno željo je policija aretirala izdajatelja in glavnega urednika carigradskega socialno demokratičnega lista in sploh začela preganjati socialiste.

Bivši danski finančni minister Alberti je radi velikanskih sleparij obsojen na osem let ječe. Obsodba je že veljavna in Alberti pride še pred prazniki v kaznilnico.

Za kraljevo dedščino.

Leto dni je minilo, odkar je umrl belgijski kralj Leopold. Njegovo življenje, ki je bilo sestavljeno iz samih kupčij in takozvanih »pikantnosti«, se je zaključilo z nemalim škandalom in vrsta škandalov je sledila njegovi smrti. Kralj Leopold je v svojem življenju mnogo ljubil, toda tako, da bi bila naša »moralna« družba drugemu navadnemu smrtniku očitala take ljubezni kot največji greh. Tam, kjer se navadno pričakuje najnaravnnejša ljubez, je pa Leopold kazal vse drugačne lastnosti. Če je bil belgijski vladar ognjevit ljubimec, ki je znal svoja vroča čuvstva posvečevati zdaj lepi varietetni plesalki, zdaj ženi navadnega plebejca, je bil kot oče mrzel kakor led in napram svojim hčeram je bil poln sovraštva in zlobe.

Zadnja Leopoldova ljubica je bila žena iz nižin, katero je povzdignil v plemiški stan in jo imenoval za baronico Vaughan. Ker je tudi kralj človek iz krvi in mesa, bi bilo o tem razmerju soditi kakor o vsakem drugem med moškim in žensko. Ampak Leopold ni samo ljubil svoje baronice Vaughan, kar bi bilo privoščiti njemu in njej, temveč jo je porabil tudi kot sredstvo, da se maščuje svojima hčerama Stefani in Luizi. Pred svojo smrtjo se je baje tajno a pravoveljavno oženil s svojo baronico in ji daroval večji del svojega ogromnega premoženja. Hčeri, ki sta svojemu milemu očetu vračali ljubezen na enak način, pa sta imeli ostati brez dedščine. To je bilo za obe več kakor neprijetno, kajti tudi v njiju žilah teče koburška kri in ta je vajena življenja, za katero je treba mnogo, prav mnogo denarja.

Tukaj so se začeli škandali. Vdova baronica se je že vživela v misel, da so milijoni njeni. Hčerki si pa tudi nista mogli misliti življenja brez teh milijonov. Zlasti

mogoče storiti, se je vse storilo. Izmed igralcev moramo v prvi vrsti imenovati gđeno Šetfilovo, ki je iz Katjušine vloge izčrpal vse, kar se je dalo. Najhvaležnejši prizor ima v ječi in tu je bila njena igra briljantna. Vsi kočljivi in naporni prehodi iz mračnega obupa v lahko živo površnost, v koketnost, v proračunjeno dobičkarstvo, v brutalen odpor in v popolno obnemoglost so se ji sijajno posrečili. Da je potem z lahkoto izvršila vse nadaljne metamorfoze, ni čudno. Nehljidova je igral g. Nučič tako kakor ga je naslikal Bataille. Njegova igra, v prvem dejanju živa, izražajoča vso površnost mladega ruskega aristokrata, ki živi kakor vsi enaki mladi ljudje, je bila pozneje umerjena in se je lepo prilagodila izpremenjeni duševnosti. Za tisto, kar je v Nehljidovu najvažnejše, za njegove samotne duševne boje, v katerih premaga samega sebe, na daje drama prilike in je ne more dati. To ni krivda igralca. Nučičeva zasluga je ravno v tem, da ni nikjer zaradi efekta prekoračil onih meja, ki so začetane od umetnosti. Drugih vlog ni v dram, pač pa vsepolno epizod, ki so se dobro opravile. Če bi hoteli imenovati vse, bi morali prepisati gledališki listek. Povedati pa se mora, da je bil ensemble nenavadno dober. Tako zaokroženih učinkov kakor pred porotniki in v ječi že dolgo nismo videli. »Smetana« naše družbe se je zlasti v ložah odlikovala z odsotnostjo, kajpada. e. k.

znanja, ki so jo opuzni pritiskali od vseh strani, je že težko čakala na denar. In da bi jo bolje upoštevali, je precej s kolom namignila, da bi znala marsikaj razkriti, kar bi škandal še nekoliko povečalo.

Trma je bila na obeh straneh velika in začeli so se procesi. Take afere se tudi v Belgiji vlačijo kakor morske kače. A pojavili so se kmalu posredovalci in po raznih dramatičnih prizorih se je posrečila poravnava s Šefanijo. Tudi Luiza je dobila par milijonov in je vzela denar »na račun«. Mislili so, da pride tako vse v red. A zmotili so se.

Na dan obletnice Leopoldove smrti se je Luiza nenadoma pojavila v Bruselju. Vzela si je privatno stanovanje, na kraljevskem dvoru je oddala samo svojo vizitnico, zato pa je kupila velik dragocen vене in ga je odnesla na grobnico svojega očeta. Na traku je bil napis: »Iz otroške pietete«. Nihče seveda ne sme misliti, da je to ironija!

Ampak obisk očetovega groba ni bil njen glavni namen. Zaradi tega bi se princesa ne trudila. V Bruselju pa je prišla povedat, da se ne poda v nobeno poravnavo, ampak da hoče »svojo pravico«. V enem letu je spoznala, da je denar strašno okrogel in da nima več obstanka kakor sneg. Par milijonov je menda že skopnelo in zdaj se ji zdi najpametneje poseči še po drugih. To najbrže ne pojde brez procesa in tako se sme za prihodnji čas pričakovati nadaljevanje škandalov, kajti Luizi gre največ za neke kovčke, ki jih je baronica Vaughan vzela s seboj. V teh kovčkih baje ni bil krompir in Luiza trdi, da ima do njih kot hči več pravice kakor pa baronica.

Tako je žalovanje v kraljevski rodbini po kraljevi smrti. Naravno, da se s tem le utrjuje monarhična misel in da so dogodki kakor na Portugalskem »nerazumljivi«.

Domače vesti.

Ljubljana in Kranjsko.

Vrazovo slavlje

je priredila »Matica Slovenska« v nedeljo dne 11. t. m. v Narodnem Domu. Udeležba je bila, odštevis dijaštvo, srednja. Kot najpomembnejše na tej slavnosti omenjamo prof. Ilesiča govor, v katerem sicer ni povedal vsega, kar bi bil rad, vsekakor pa več, nego navadno povedo njegovi stanovski tovariši. Govoril je o južnoslovanski ideji, ter jo podprl z razlogom, ki ga je, če se prav spominjamo, že pred desetimi leti objavil »Ljublj. Zvon«. V zadnjih dneh nismo tudi od prof. Škerliča v Zagrebu slišali nekaj podobnega. V celoti se je lotil g. Ilesič omenjene ideje z malodušnostjo, ker si je res prizadeval ostati na realnih tleh. Manjkalo je vsled tega tudi običnih fraz. To je gotovo hvale vredno. — Da bomo njegova izvajanja bolje razumeli, povzamemo iz zgodovine našega slovstva toliko, kolikor je potrebno. Stanko Vraz, rojen l. 1710. na Štajerskem, je po končanem naukih zlagal do l. 1837. pesmi v tedanjem slovenskem narečju. Tega leta je pa, kakor je sam pisal Prešernu »s Slovenijo končal« ter postal navdušen »Ilirec«. Uzljen je bil, ker se mu ni posrečilo pridobiti merodajnih Slovencev za idejo enotnega Jugoslovanstva. Ta je kulminirala v tem, da se ustvari Jugoslovanom, Slovincem, Hrvatom in Srbom skupen književen jezik, kakor se je pri Nemcih posrečilo že v 16. stoletju Martinu Lutru. Narod živeč med Triglavom in Balkanom tvori istinito eno celoto, katero so zgolj umetni odnošaji razkrojili v več delov. Če bi bili Kopitar, Metelko in njiju predniki s svojimi mnogoštevilnimi slovnici krenili na to pot, bi danes Jugoslovani imeli enoten jezik. V tem oziru se tudi Slomška, Javornika in drugih malih in velikih učnikov in vodnikov Slovencev ne spominjamo s spoštljivostjo. Enakih grešnikov najdemo med Hrvati in Srbi. Razcepili so nas, mesto da bi nas družili. S tem so pripuščali, da so nas mogočnejši narodi po geslu »deli in vladaj« podjarmljali.

Kar so torej ti zakrivali, hoče in si prizadevajo popraviti posamezniki. Mi bi mu želeli na tem polju najboljših uspehov, če bi bili uverjeni, da je to baš dandanes izvedljivo. Popolnoma realno je govornik trdil, da je Koroška za Slovence izgubljena, da se na Štajerskem jezikovna meja čimdalje bolj pomika proti jugu in tudi na Kranjskem ni za Slovence več posest zanesljiva. Spričo te istine pričakuje g. profesor, naj bi se Slovinci utelesili v Jugoslovanstvu, ne pa v Germanstvu, ki brez posebnega odpora absorbira Slovence. V tem pa tiči prav takšen sofizem, kakšnega je govornik očital Masaryku glede teorema o obstanku majhnih narodov. Narodna pripadnost pri nas že davno ni več odvisna od rojstva, marveč od slučaja ali bolje od slučajev, v katere Slovence pripravljajo gospodarska odvisnost. Višja materialna kultura sosednega naroda nas podjarmlja, nam striže peruti, nam narekuje narodno pripadnost. Ta upliv prav v vrstah naše inteligence zapušča tem sramotnejše

znake, čim višja je izobrazba. Naj se ozre govornik po vrstah svojega stanu, po naših pravnikih, zdravnikih, ljudskih učiteljih in uradnikih, in videl bo, da se komaj v svojih konventiklih povzpno do njegovega nazona, če se sploh; metode gotovo ne dostaje. Vsi se namreč lotevajo vsake med nje vrzene ideje z gesto Nietzschevega slova, s »patosom distince«. Ideje, ki niso oživotvorjene v masi ljudstva, pa poniknejo prej ali slej. Primerov takih »uskokov«, kakršni je bil Vraz, dandanes nimamo več, vendar število uskokov čimdalje narašča. To dejstvo poleg mnogih drugih pa nam delavcem pričuje, da smo Jugoslovani od nog do glave vseskož proletarski narod, katerega zavest je najzanesljivejša vez za prizadete narode. Kakoli pa se hoče temu dejstvu odtegniti, zabrede najčešče v renegatstvo, se pomadjaroni, ponemčuri ali polahoni. Delavstvo si torej od jugoslovanske ideje ne obeta dosti, pa je na nje oživotvorenje pripravljeno bolj nego katerikoli drugi sloj. K—k.

Za volitve v zavarovalnico zoper nezgode nam prihajajo že od mnogih strani pritožbe, ki dokazujejo, da je združenim liberalcem in klerikalcem čisto vseeno, s kakšnimi sredstvi bi dosegli uspeh, le da bi se jim posrečilo opehariti delavce. Da so podjetniki navdušeni za to čedno zvezo, je naravno. Navdušeni so pa tako močno, da kar pozabljajo na zakonske določbe in nekateri teh gospodov uganjajo očitno sleparijo. Lenarčič-Kregarjevemu odboru pošiljajo glasovnice, ne da bi sploh kaj vprašali delavce in jim kaj naznanjali o volitvah. Delavci vprašujejo, kaj naj store zoper tako očitno sleparijo. Sredstvo je zelo enostavno. Zahtevajo naj od podjetnika odločno, da stori, kar velewa zakon. Ta pa določa, da se imajo delavci sklicati na sestanek in tam s a m i izvoliti svoje zaupnike, ki imajo podpisati glasovnice. Brez podpisa zaupnikov in brez pravilne volitve so glasovnice neveljavne. Zaupnike morajo imenovati delavci, ne pa podjetniki. Kjerkoli se nepravilno postopa, prosimo delavce, naj nam natančno poročajo, da se napravijo potrebni koraki in kjer je treba, vložijo ovadbo proti sleparjem. Naznanila naj se pošiljajo našemu uredništvu ali pa strokovnemu tajništvu, Ljubljana, Šelenburgova ulica 6.

Gospod dr. Triller stopa v občinski volilni boj zopet s taktiko, ki se mu zdi morda zelo ženialna, pa je samo nepoštena. Svetujemo drju. Trillerju in liberalcem sploh, da naj pravočasno opuste take klaverne zvijače, če nočejo, da se maščujejo nad njimi samimi. Dejali bi, da se je dr. Triller s svojo politiko dovolj kompromitiral in blamiral, da bi lahko polagoma postal pametnejši. Na nekem liberalnem shodku je ambiciozni mož govoril, da prihajata pri občinskih volitvah samo liberalna in klerikalna stranka v poštev. To je tako očitna oslarija, da bi se je inteligentni človek — in dr. Triller pač hoče veljati za inteligentnega — moral sramovati. A to nezmiselno čvakanje nam gotovo ne razburja krvi, ampak če je to simptom, tedaj bi se dalo soditi, da nameravajo liberalci občinske volitve približno tako voditi kakor državnozbornsko volitev leta 1907. In zato bi jih pravočasno posvarili. Socialno demokratična stranka stoji v odločnem boju zoper klerikalizem, vsekakor v odločnejšem nego liberalci, ki se vsake kvatre združujejo s klerikalci, ki dovoljujejo svojemu voditelju v državnem zboru, da podpisuje klerikalcem politične reverze in ki so v deželnem zboru sami pomagali klerikalcem do absolutistične moči. A če smo načelni nasprotniki klerikalizma, si liberalci ne smejo domišljati, da imamo kakorkoli opravljati službe zanje. Pri občinskih volitvah privoščimo vsaki stranki, kolikor si more pridobiti s pošteno agitacijo in s poštenim bojem. Triller pa že začenja z nepoštenostjo in kdor bo tako nadaljeval, naj se nikar ne čudi, če bo dobival po krctici, da bo pomnil. Volilna pravica je proporcionalna in socialna demokracija se bo bojevala za svoj delež, pa ne bo prosila Trillerja za dovoljenje. Navaden račun pokazuje, kako trapa to njegovo čvakanje. Zadnja leta niso imeli liberalci pri občinskih volitvah sploh nobenih drugih nasprotnikov kakor socialne demokrate in dasi je bila volilna pravica privilegirana, smo vedno dobivali toliko glasov, da bi nam bil po proporciji pripadal lep del zastopstva. Med tem pa stranka tudi ni pasla lenobe in že zadnja deželnozbornska volitev bi bila Trillerjevce lahko poučila, da je največji napredek pri nas. Torej je povsem jasno, da prihaja socialna demokracija pri občinskih volitvah prav močno v poštev, pa naj Triller taji in ignorira, kolikor hoče. Če pa on in njegovi ne spoznavajo, da bi bila naravna vloga liberalcev pri teh volitvah boj proti klerikalizmu, jih pravočasno opozarjamo, da naj si posledice potem sami pripišejo.

Božičnico priredi krojaško strokovno društvo v Ljubljani v soboto dne 24. decembra t. l. v gostilniških prostorih pri

»Perlesu«, Prešernova ulica. Začetek ob pol 9. zvečer. — Vstopnina prosta. Na obilno udeležbo vabi odbor.

Iz Litije. Dovolite, gospod urednik, da poročam tudi od nas nekaj stvari, da bo javnost vedela, kako se dela v tukajšnji to-pilnici za svinec, cink in srebro. Cinkarna je seveda last tujcev Nemcev, kar bi bilo skoraj odveč povedati, ker se žalibog Slovenci premaio zanimajo za taka podjetja, ki so res nekoliko riskantna, a nesejo lepe dobičke. Mojstri-pazniki jo režejo seveda bolj po nemško; saj se temu tudi ni čuditi, ker ravnatelj — trd Nemec iz rajha — ne zna dosti slovensčine, tako da delavec domačin ne razume, kaj hoče imeti od njega. Naravno je torej, da domačin tudi teže dobi kako boljše plačano mesto kakor vsak tujec. — To glede osobja in delavcev. — Kar se plače tiče, se postopa jako čudno. Evo par zgledov. Domačin ima za 10-urno delo po 2 K 40 vin. do 2 K 50 vin, na prostem. Spomladi letos je manjkalo delavcev, zato jih je šel »birnat« eden paznikov-mojstrov na Štajersko. Za to pot je po lastnem priznanju porabil par sto kronic, delavci — menda 14 po številu — pa so dobili menda 40, gotovo pa vsaj 20 vinarjev več kakor domačini na dan poleg proste vožnje in plačane zapitnine v gostilni. Od teh jih je v kratkem odšla večina iz Litije, torej je zavrгла topilnica lepo svoto kron. Ko so domačini zahtevali, da se jim plača toliko kolikor došlim Štajercem, se jim je to obljubilo, a plačalo ne. Nekaj časa po tem so »nabimali« tudi več Hrvatov, katerim so plačali celo po 2 K 80 vin, in vožnjo ter obljubili plačati tudi voznino za povratek v domovino. Tudi tu so domačini — ki so boljši in stalni delavci — zahtevali povišanje plače, a zaman. Pa Hrvatje tudi niso vstrajali ter so po večini odšli. Le mala peščica jih je ostala. Toda tudi ti so začutili, kako svojevoljno se ravna z njimi. Pri plači meseca oktobra se jim je meni nič tebi nič odrgalo po 20 vinarjev na dan, kar je imelo za posledico, da je zopet več Hrvatov odšlo. Tako je z delavci na prostem. — Poglejmo delavce pri pečeh. Zakonito določena doba za delo je 8 ur. Plača je malo različna od one na prostem. Ravnatelj pa ni všeč, da se dela na 8 ur. Pri okrogli peči (Röstofen) je zahteval, da se dela na 12 ur, a je pogorel, ker delavci niso hoteli delati; trpeli so le to, da jih je neki paznik, ki razdeljuje posle, razgal k vsem mogočim slabše plačanim in težjim delom. Enako se je zgodilo pri »Schachtofen«. Tudi tu je ostalo 8-urno delo. Drugače je s pečjo, kjer se destilira cink. Začetkom tega leta se je delalo po 12 ur. Z veliko silo so delavci dosegli 8-urno delo, plačano z 2 K 70 vin, na dan. Ker pa ni bilo delavcev, ki razumejo to delo, je šlo slabo s to pečjo. Radi tega je sklenil ravnatelj, da bo plačeval pri tej peči po množini cinka, ki se dobi nad gotovo število kilogramov, premije. Obljubil je, plačal ni. Nato je obljubil delavcem, da primerno plača dvema, ako delata na 12 ur, kakor je prej plačeval trem. Ujel je na limanice dva delavca; oba oženjena, veseleča se, da dobita vsaj po 4 K na dan, sta začela delati po 12 ur. Ko je prišel dan plačila, so se začeli pogajati za plačo. Obljuboval je ravnatelj in moštvo razdeljujoči paznik — po 2 K 80 vin. na dan, torej za štiri ure več dela samo 10 (beri deset) vinarjev. Zvišala sta plačo velikodušno na 3 K za 12 ur — pa kako. Prej so imeli delavci prosto stanovanje. Sedaj se jim pa odteguje po 1 K 50 v. za 15 dni, torej je faktična plača znižana za 10 vinarjev na dan. Če se ljudje pritožujejo, pravi ravnatelj: »Bodite veseli da vas obdržimo, sedaj na zimo se oam ponujajo delavci za vsak denar«. — Še nekaj o organizaciji. Vršilo se je že par shodov, ki pa so bili slabo obiskani, a še pri teh so se smukali okoli ravnatelj in drugi podporniki. A pogum! Tudi tu bo organizacija prodrla, dasiravno mislijo in pravijo pazniki: »čemu organizacija, vsak naj zase skrbi pa bo prav.« Modro govorjenje, kaj? Toliko za sedaj. O priliki še kaj.

V Trzinu je bil v nedeljo popoldne jako lep ljudski shod, ki je v vsakem oziru izvrstno uspel. Salon v gostilni g. Kavčiča in velika gostilniška soba sta bila polna do zadnjega kota, dasi je skoraj ves dan lilo kakor iz škafov in bilo po cestah tako blato, da se je človek kar pogrezal. Med zborovalci je bilo tudi par klerikalcev in v »Slovincu« ali pa »Domoljubu« bomo že brali kakšna jezuitično zavita poročila, zaradi katerih si pa res ne bomo belili glav. Veliko svojih ljudi pa klerikalci ne puščajo na naše shode, ker se menda boje, da bi se ovčice pri nas okužile. Shod je otvoril sklicatelj sodrug Fran Režek. Na to sta bila izvoljena za predsednika sodrug Ivan Kramar, za zapisničarja sodrug Ivan Mikič. Predsednik je naznanil, da sta na dnevnem redu točki: 1. Kaj pričakujemo od državnega zbora, 2. Namen krščansko socialnih organizacij — ter je podelil besedo poročevalcu sodrugu E. Kristanu. Govornik je nato obširno pojasnil delovanje sedanjega državnega zbora s posebnim ozi-

rom na njegove socialne naloge in na taktiko slovenskih poslancev. Na popularen način je razložil pomen parlamenta sploh, značaj volilne pravice in vpliv ljudstva na zakonodajstvo. Delavstvu je sedanjí državni zbor jako malo prinesel, a delavstvo vendar ni razočarano, ker ni pričakovalo čudežev. Neplodnost parlamenta je delavstvu le dokaz, da ljudstvo pri volitvah ni bilo na pravi poti in da je treba še mnogo politične izobrazbe. Jako zanimivo kritiko je govornik podal o politiki slovenskih klerikalcev, ki so sedaj predstavniki slovenskega naroda v parlamentu. Posebno poglavje pa je posvetil delavskim zahtevam, zlasti draginskemu vprašanju in socialnemu zavarovanju. Odtod je zgradil most k drugi točki. Dokazal je potrebo delavske organizacije in razložil, kakšna mora, a kakšna ne sme biti. Tudi ta del govora je bil zelo poučen. Ko je poročevallec ob viharjem odobravanju zaključil, je predsednik dal zborovalcem priliko, da se oglasijo za besedo. Toda cenjeni nasprotniki so rajši molčali, ker so pač čutili, da je bilo najpametnejše tako. Ob 1/26. zvečer je predsednik zaključil zborovanje.

Štajersko.

— Trboveljske občinske volitve. Kakor smo že poročali, so bili pri volitvah v tretjem razredu izvoljeni kandidati organizacije z ogromno večino. Razmerje je bilo sledeče. Oddalo se je 719 glasovnic in so dobili kandidatje: Ignacij Sitter 574, Karol Malovrh 559, Florijan Majdič 567, Dominik Kokalj 553, Martin Žagar 588, Ivan Orešnik 575, Anton Počivavšek 574, Franc Potrata 576, Franc Dreo 684, Andrej Malgaj 579 — namestniki Dominik Majcen 563, Niko Pintarič 558, Gašpar Merzelj 571, Ivan Komplet 555, Franc Pust 780 glasov. Klerikalni kandidati so dobili 63 do 126 glasov. Za vse kandidate organizacije skupaj je bilo 8657, za vse klerikalne 1392 glasov, 736 glasov pa je bilo razcepljenih. — V drugem razredu so bili izvoljeni slovenski narodni, v prvem pa nemški kandidati.

Trst.

— Društvo »Ljudski oder« naznanja, da priredi na novega leta dan v »Delavskem domu« v Trstu ob 8. zvečer veliko novoletno veselico s petjem, dramsko predstavo in raznimi drugimi zabavami. Pevski zbor nastopi letos pod vodstvom novega pevovodje z lepimi novimi zbori, četverspevi in samospevi. Dramatični odsek pa uprizaro lepo Etbin Kristanovo enodejanko »Uspeh«, o kateri bomo govorili še pred predstavo. Toliko za danes na znanje. Program in drugo objavimo prihodnjič. Delavci in sodruge pa vabimo že sedaj, da se pripravijo na to lepo prireditev našega »Ljudskega odra«.

— Novoletni dar tržaških delavcev »Rdečemu Praporu«. Na sestanku strankinih pristavev, ki je bil pretečeni petek, so tržaški sodrugi sklenili nabrati do novega leta najmanj 100 novih naročnikov »Rdečemu Praporu«. To bodi naš novoletni dar našemu glasilu. K temu pripomnimo samo, da bi bilo za Trst naravnost nečastno, ako se sodrugi ne bi polotili tega sklepa in ga obenem popolnoma uresničili. Torej na delo! Če vsak sodrug stori svojo dolžnost, bo štel »Rdeči Prapor« v Trstu 100 naročnikov več.

— V sklad novoletnega daru »Rdečega Prapora« je nabral sodrug Mihevc pri organiziranih strojevodjih 12 K 32 vin., Miller, Stifer 1 K, Javornik 1 K. Skupaj 14 K 32 vin. Živeli posnemovalci!

— Vsi sodrugi, ki še niso poravnali strankinega prispevka za tekoče leto, so vabljani, da store to v kratkem in sicer najkasneje do novega leta. Pri tem opozarjamo sodruge, da se pol. odbor kakor doslej tudi v bodoče ne bo mogel ozirati na želje neorganiziranih. Toliko v pojasnilo.

— Prepričevalna sredstva. »Edinost« in tisti, ki jim je »Edinost« glasilu, so bili kar iz sebe zaradi nastopa nekaterih narodnih delavcev proti frakiriji in nemškutariji v »Narodnem domu«. Ni treba ugibati, zakaj ni mogel biti tak nastop Edinostarjem všeč. V svoji jezi je pa »Edinost« objavila notico, v kateri je povedala, da je izšla iz delavskih krogov. Toda vsak je lahko razumel, da je niso spisali delavci, zakaj delavci ne mislijo in vsled tega tudi pisati ne morejo tako robato, tako sovražno, kakor je bila notica napisana. Tam so se enostavno ščevali delavci proti enim in istim narodnim delavcem. Tam se je skoraj odkrito povedalo, da bodo natepli in iz dvorane vrgli vsakega narodnega delavca, ki ne bi hotel trobiti v rog narodnjakarije. Reklo se je pač, da naj se nastopa proti takim nezadovoljnim kakor proti socialnim demokratom. In

sedaj vemo, kdo je oboroževal slovenske narodne delavce proti slovenskim socialnim delavcem na raznih shodih. V »Narodnem domu« nočejo biti z delavci, ampak zahtevajo od delavcev, naj bodo poslušni buržoaziji. In to je velikanska razlika. Toda ne z grožnjami, ne z lažmi, ne z nobenim drugim sredstvom se gospodi v »Narodnem domu« ne bo posrečilo več upogniti delavce pod buržoazni jarem. In jeza in strah, ki jim narekuje nepoštena in nečloveška sredstva v boju zoper samostojno misleče delavce, bo naraščal in uničil zgradbo, ki je bila zgrajena proti delavcem. Škoda, ki so jo narodnjaki napravili delavcem, se bo maščevala nad njimi samimi. In po vsem tem, kar se je zgodilo v »Narodnem domu«, po znamenitem shodu, bi morali biti delavci pač zelo neumni, ako bi verjeli ljubezni, ki jo pridigajo v »Narodnem domu« in v »Edinosti«.

— Agitačni odsek krajne organizacije v Trstu je izdal sledeči oklic:

„Delavci, čitajte svoje delavsko časopisje! Najmanj, kar ste dolžni storiti je, da čitate in kupujete »Rdeči Prapor«, ki je Vaše edino politično glasilo! Podpirajte delavski tisk na sploh! Zahtevajte po vseh javnih lokalih svoje socialno-demokratske časopise! Berite socialno-demokratske brošure in knjige! Oborožite se z vsemi poznatki, ki so Vam potrebni za Vaše socialne in gospodarske boje! Dolžni ste stranki, sebi in svoji družini, da ste močni gospodarsko, duševno in moralno. Ne zaupajte liberalnemu, klerikalnemu in narodnjaškemu časopisju! Ono laže in obrekuje Vas in kar je Vam najdražje, Vaše sodruge, Vašo stranko in Vaše delavske ideale! Duševno orožje v roke, sodrugi, in potem naprej k izobrazbi! Znanost je največja moč. Polastite si to moč in potem boste premagali vse sovraže. Naročajte, kupujte in čitajte »Rdeči Prapor«, ki je glasilo slovenskega delavstva. Naprej k izobrazbi, zmagi, svobodi.“

Naročnikom »Rd. Prapora«!

Naročnike našega lista prosimo, da po možnosti še v teku tega meseca pošljejo naročnino za leto 1911, ker nam s tem olajšajo delo ob novem letu. Sodrugi, ki dobe po več iztisov lista, so naprošeni, da sigurno pred novim letom odračunajo.

Obenem prosimo cenjene naročnike, naj priporočajo naš list svojim sodrugom, prijateljem in znancem, naj ga zahtevajo po gostilnah in kavarnah, v katere zahajajo in naj nam pošljejo naslove takih znancev, ki bi ga naročili, če jim ga pošljemo na ogled.

Upravništvo.

Umetnost in književnost.

Delavstvo in umetnost.

Gmotni položaj slovenskega delavstva je neugoden, a tudi njegove kulturne razmere niso posebno vesele. Dasi je značaj kapitalizma zelo materialističen in etičnim zahtevam prav malo naklonjen, so vendar naše malenkostne okoliščine še manj primerne za splošno kulturno povzdigo. Malokje se je pokazalo tako malo brige za splošno ljudsko izobrazbo kakor pri nas. Skoraj nikjer ni bila inteligenca tako indiferentna; povsod drugod je več storila, da bi med širšimi sloji zbudila zanimanje za kulturne interese in željo po kulturnejšem življenju. Vsled tega je imela tudi socialna demokracija med Čehi, Nemci, Italijani mnogo lažje delo, kajti povsod je našla vsaj kulturno nekoliko pripravljena tla: delavci, ki je prihajala med nje, so že hrepneli po boljšem življenju ne le v grobo materialističnem zmislu, ampak so smatrali boljše gnotne razmere za sredstvo, s katerim dosežejo tudi plemenitejšje, kulturnejše užitke, s katerimi se človeško povzdignejo.

Za socialno demokracijo je to zelo važen faktor. Vsak agitator ve, da je med najbolj zapuščenim delavstvom najtežje delo. Človek, ki ga je pomanjkanje pahnilo v največjo bedo, nima zmisla za bodočnost in za cilje, ne pozna solidarnosti, ni sposoben za organizacijo in ne razume potrebe vztrajnega, sistematičnega boja. On pozna današnji dan; nasititi hoče današnjo lakoto — kakorkoli; streha nad glavo in suknja na telesu mu je najvišji ideal. Vse drugo se mu zdi odveč; kar mu je zaprto, je luksuz, ki ga zaničuje. In če se že zganejo v njem revolucionarna čuvstva, tedaj mu je najbližji tisti puhli psevdonarhizem, ki bi le rad ponižal, kar je višjega, ne pa povišal, kar je ponižano.

Da more delavce postati dovzeten za vzvišene ideje socializma, da more razumeti njegove cilje, občutiti solidarnost in se kot bojevnika pridružiti sobojevnikom, mora poznati tudi lepote življenja in zahrepeneti po njih. Zaradi kupice vina ali koščka mesa pojde morda enkrat v boj; gorje če se prvi

boj ponesreči! Trajno pa se more bojevati le tisti, ki hoče doseči boljši, lepši način življenja. Socialni demokrat bo le tisti delavec, ki ga zažaja po kulturi.

Zaradi tega je kulturno delo za socialno demokracijo neprecenljive vrednosti in stranka, ki se ga ne loti z verno, nima bodočnosti. Čim težje je to delo, tem bolj je potrebno. Zato se moramo tudi mi resno vprašati: Kaj se je pri nas v tem oziru storilo in kaj je še storiti?

Storilo se je že marsikaj. Izdajajo se časopisi, brošure, prirejajo se predavanja, tupaťam imajo delavci pevske zборе, gledališki diletantje nastopajo. Tudi delavski tečaji so se že vršili, če tudi v skromnejšem obsegu. Vse to delo je bilo združeno z velikanskimi težavami in marsikateri poskus je izpodletel. Dosegli so se pa tuhtam tudi prav lepi uspehi. Najradostnejši pojav na tem polju je tržaški »Ljudski oder« in zlasti njegova predavanja, ki danes lahko sijajo tekmujejo z vsemi enakimi priredbami po Slovenskem.

Popularno znanstvena vzgoja pa je le ena stran kulturnega dela. Kakor je delavstvu potreben pouk, tako mu je potrebna tudi umetnost. Ta potreba ni le didaktična, ampak je delavskemu ljudstvu globoko vcepljena, čeprav si posameznik o njej pogosto sama ni na jasnem. V velikem mestu se tudi to bolje opazuje kakor v malem kraju. Tako so n. pr. v Trstu gledališke predstave v tem oziru zelo zanimive. V ondotnem »Narodnem domu« bi bila dvorana pri marsikateri predstavi ostala prazna, če ne bi bilo delavstva. Če gostuje v »Politeama Rosseti« ali v »Teatro Fenice« količkaj boljša družba, najdeš tam cele bataljone delavcev in med njimi ne malo Slovencev, a če igra n. pr. Teatro Stabile iz Rima, imajo delavci praznike.

Ne le v Trstu in v Ljubljani, ampak celo po vaseh, kjer je količkaj organizacije, se poraja želja po diletantskih predstavah. Pred več kakor 12 leti se je v Idriji ustanovila socialno demokratska organizacija in povsem spontano so delavci z veliko požrtvovalnostjo kljub nenavadnim težavam priredili nekoliko čednih predstav. To so simptomi, ki se ne smejo podcenjevati.

Kako dovzetno je delavstvo za dobro glasbo, je lani n. pr. pokazala vzorna tišina na akaemiji ob priliki jugoslovanske konferencie v Ljubljani ob igri Slovenske Filharmonije in ob nastopih solistov. In pozornost pri raznih predavanjih o umetnosti in literaturi, pri recitacijah in podobnih priredbah izpopolnjuje te dokaze.

Umetnost je torej potrebna in med delavstvom je najti zmisla zanjo. Iz tega pa izhaja, da se mora ta zmisel negovati in vzgajati v prid kulturnim ciljem socializma, ki se ne dajo ločiti od političnih in gospodarskih naših ciljev.

Težave so na tem polju gotovo večje, kakor v politični, strokovni in čisto gospodarski organizaciji. A kakor so se morale zapreke odstranjevati povsod, tako se morajo odstraniti tudi tukaj. Prva naloga je, najti primerno organizacijo tudi za ta namen, da se more delo sistematično vršiti. Korist od tega dela bo imelo delavstvo in stranke. To je menda zadosten razlog smatrati tudi to nalogo resno in se je polotiti vztrajno in dosledno.

Delavsko gibanje.

Delavci! Zopet ste poklicani, da si izvolite svoje zastopnike v zavarovalnico zoper nezgode. Zelo važen je za delavstvo ta socialni podporni zavod. Zato je tudi nujno potrebno, da bodo v tem zavodu zastopani delavski interesi po zastopnikih, ki uživajo delavsko zaupanje. Proti vam, proti delavskim interesom nastopa pri teh volitvah poleg slovenskih narodnjakov tudi zloglasna »delavska zbornica«, ki v tem oziru uživa največjo podporo od strani delodajalcev, ki se bodo brezdvomno poslužili vseh sredstev, da bi omogočili zmago svojih protidelavskih ljubljencev. Zato je vaša dolžnost, da preprečite zmago svojih nasprotnikov, da zahtevate od delodajalca, naj vam izroči glasovnico, da dogovorno s svojimi tovariši na delu napišete nanjo imena oseb, ki vam jih podpišani predlagajo v izvolitve. Imena naših kandidatov, za katere bodo glasovali vsi zavedni delavci, so sledeča: III. kategorija (ki ima zelene glasovnice). Član: Zuculin Alojz, uslužbenec tržaške mestne plinarne. Namestnik: Raffaelli Anton, uslužbenec tržaške mestne plinarne. IV. kategorija (ki ima violičaste glasovnice). Član: Cattan Ivan, delavec pri klesarski zadrugi v Trstu. Namestnik: Jelčič Ivan, zidar pri občini v Pulju. V. ka-

tegorija (rožnateglasovnice). Član: Gerin Anton, v Lloydovi tiskarni. Namestnik: Callini Alfred, v tiskarni Seitz v Gorici. Razsodišče: (bele glasovnice). Član: Suban Andrej, mehanik v Lloydovem arzenalu. Namestniki: Blasizza Fran, kotlar v Lloydovem arzenalu. Zupan Josip, mizar v c. kr. tobačni tovarni v Ljubljani. Zore Viktor, mizar pri Dragotinu Binderju v Ljubljani. — Volilni odbor strok. kom. in soc. dem. stranke. Glasovnice, ki morajo biti podpisane od delodajalca ali od njegovega namestnika in od enega zastopnika delavcev, se morajo poslati do 28. decembra 1910 volilni komisiji zavarovalnice zoper nezgode, ali pa strokovni komisiji v Trstu ul. Boschetto 5, II., kjer dobe sodrugi lahko natančnejša pojasnila.

Kdor ve razločiti dober likér

od slabega,

hoče imeti

želodčni likér

Po slabem pitju
Si bolan,
Od tega boš
Vesél, močan!

„Florian“ ne slabi in ne omami
ampak daje moč in veselje do dela.

Ljudska kakovost
Kabinetska kakovost

liter K 2.40
. 4.80

Naslov za naročila: „FLORIAN“, Ljubljana.

Postavno varovano.

Častiti gospod

Gabrijel Piccoli

lekarnar

v Ljubljani.

Vašo tinkturo za želodec sem že vso

z velikim uspehom porabil, katero iz srca

priporočam v veliko korist vsaki družini

ter se Vam iskreno zahvaljujem in prošim,

blagovolite mi poslati še 24 stekleničic Vaše

tinkture za želodec.

Z odličnim spoštovanjem

Josip Sterle

Posestnik in premirani medvedji
lovca v Koritnicah, pošta Knežak
pri St. Petru na Krasu.

I. Jax & sin

Ljubljana

Dunajska cesta 17

priporoča svojo
bogato zalogo

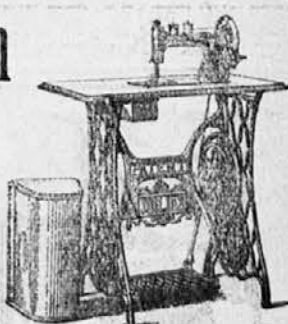
šivalnih strojev

za rodbino in obrt

Pisalni stroji „Adler“

Vozna kolesa.

Ceniki zastoj in franko.

Briljanti po nizki ceni.

H. SUTTNER

Ljubljana Mestni trg

urar, prva največja domača

exportna tvrdka ur, zlatnine

Tovarniška var-

stvena znamka

„IKO“

centri zastoj in

Lastna tovarna ur v Švici.

Veselo poročilo!

posebno onim, ki se čutijo onemogle in slabotne.

Kri! Zajtrk si pribavijo, ga imajo tisti, ki ne pijejo drugega
Moč! nego dr. pl. Trnkoczya
Zdravje! sladni čaj, ki ga imenujemo „Sladin“.
50% prihranka! Nasladno in redilno živilo -
Okusno! prve vrste. - Obenem senzacionalno bojnotno sredstvo proti živilskemu oderu. Dobiva se povsod, tudi pri trgovcu. Zavoj 1/4 kg velja 50 h. Po pošti se naroča najmanj pet zavojev. Glavna zaloga lekarna **Trnkoczy v Ljubljani** (poleg rotovža).

Strankin znak.

Zaupnikom organizacij naznanjamo, da je le še malo strankinih znakov na razpolago. Kdor jih še potrebuje, naj se takoj oglasi pri upravnistvu našega lista.

Ali ste že dobili fonograf zastoj?

Da povsod vpeljem svoje izborne najnovejše valjarje, imenovane — „Goldhari“, sem se odločil, da razdelim 2500 fonografov. — Zahtevajte prospekt, obenem vpošljite 10 vinarso znamko in lahko prejmete zastoj in colnine prosto. krasen koncertni fonograf.

L. fonografski uvoz L. Lövin
Dunaj VI. Gumpendorferstrasse 111/XXIII.

Našim somišljenikom priporočamo:

Ilirija in Praxin kremo
za črevlje.

Ciril in Metodovo vazelino in vazelino z mednarodno znamko Ciril-Metoda ter Plerin čistilo za kovine

Te predmete izdeluje domača tvornica kemičnih izdelkov

Golob & Volk, Ljubljana.

Svarilo!

Prosimo spoštovana gospodinja, ne zahtevajte pri nakupu kar na kratko zavitek ali zabojček „cikorije“, temveč določeno znamko:

:Franck:

da imate jamstvo za vedno jednako in najboljšo kakovost. — Pazite pri tem na varstvene znamke in podpis, kajti naše zamotanje se v enakih barvah, papirju in z podobnim natisom ponareja. —

Tovarn. znamka. Tovarn. znamka. Tovarn. znamka.

Henrik Franck & sinovi

nl. X 4487. 12:0 EL. V.

Ustanovljeno 1847.

Tovarna pohištva J. J. Naglas

Turjaški trg št. 7. LJUBLJANA Turjaški trg št. 7.

Največja zaloga pohištva za spalne in jedilne sobe, salone za gosposke sobe. Preproge, zastorji, modroci na zmeti, žimnati modroci, otroški vozički i. t. d. Najnižje cene. Najsolidnejše blago.

Ustanovljeno 1847.

Prvi kranjski pogrebni zavod

FR. DOBERLET

Ljubljana, Francišanska ulica št. 10.

Ustanovljen leta 1868.

Telefon šte. 97.

Prevzemajo se pogrebi, prevažanja z vozom in po železnici in oskrbujejo se tudi pogrebov se tiče stvari v Ljubljani po najnižjih cenah. Imitirane kovinskolesne krste lastnega izdelka. Velika zaloga kovinskih krst v vseh velikostih s primerno opravo.

Oskrbujejo se sveži in suhi cvetlični venci s primernimi trakovi z napisom in brez napisa.

Produkt. zadruga ljublj. mizarjev

registrovana zadruga z omejeno zavezo

s sedežem v Ljubljani, Marije Terezije c. 11 (Kolizej)

Zaloga pohištva

lastnega izdelka in tapetniškega blaga.

Izvršuje vsa mizarstva stavbna dela.

Lastna tovarna na Glincah pri Ljubljani.

V dobi sedanje neznosne draginje

važno je zlasti za vsako

delavsko družino

da ne izdaja po nepotrebnem denarja za kurjavo.

To pa stori vsakdo, kdor kupuje drug premog ko Šentjanžki.

Šentjanžki premog

je namreč poleg tega, da ima izvrstno gorljivost, tudi po 0-60 h pri 100 kg cenejši, ko vsak drugi premog.

Prodaja se namreč

na drobno v hišo postavljen, po K 1-20 kg 50.

Naročila za Šentjurski premog sprejema

Prodajalna pisarna v Šelenburgovi ul. 7. I. nadstr.

Poleg tega more se ta premog naročati še pri teh tvrdkah:

Konsumno društvo za Ljubljano in okolico.

Pisarna: Šelenburgova ulica 6/II; Prodajalne: Vodmat, Bohorič. ul. 12;
Prodajalne: Sodna ulica 4; „ Sp. Šiška, Kolodvor. c. 150.
„ Krakovski pristan 10; „ na Glincah.

Ivan Babič, Dolenjska cesta;
Mih. Kastner, Kongresni trg;
Ed. Kavčič, Prešernova ulica;
L. Kotnik, Spodnja Šiška;
Leskovic & Meden, Pod trančo;
I. Mencinger, Sv. Petra cesta;

B. Sevar, Sv. Jakoba trg;
Anton Sušnik, Zaloška cesta;
Fran Trdina, Stari trg;
Ivana Tonih, Tržaška cesta;
Uradniško gospodarsko društvo,
Kongresni trg.

Za Šiško sprejema naročila in denar za premog:
g. L. Kotnik, trgovec, Šiška.

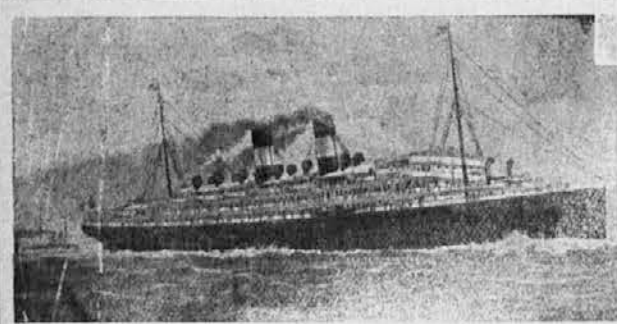
Potniki v severno in južno Ameriko

vozijo sedaj le po domači avstrijski progi

AVSTRO-AMERIKANA

Trst - Newyork, Buenos Aires - Rio de Janeiro

z najnovejšimi brzoparniki z dvema vrtenicama, električno razsvetljavo, brezničnim brzojavom, na katerih je za vsakega potnika preskrbljeno, da dobi dovolj domače hrane z vinom, sveži kruh, posteljo, kopelj i. t. d. Odhod parnikov: V severno Ameriko vsako soboto, v južno Ameriko vsakih 14 dni. Vsakovrstna pojasnila dajo drage volje brezplačno pri glavni agenturi za Kranjsko, Štajersko in Koroško: **SIMON KMETETZ, Ljubljana, Kolodvorska ul. 26.**

Klobuke, cilindre in čepice

v najnovejših faconah in velikih izberah priporoča
Ivan Soklič. Založnik c. kr. avstrijskih držav. uradnikov
Ljubljana, Pod trančo št. 2.
Postaja električne železnice.

Sodrug v Trstu

dobe

Žepni koledar

za leto 1911.

pri blagajniku političnega odbora
Alojziju Stolfu v „Delavskem domu“

Izdajatelj in odgovorni urednik Fran Bartl.

Delniška družba združenih pivovaren Žalec in Laški trg

Telefon šte. 168.

V LJUBLJANI

Telefon šte. 168.

priporoča svoje

izborna pivo v sodcih in steklenicah.

ZALOGA V SPODNJI ŠIŠKI.

Tiska Dragotin Hribar v Ljubljani.